

qui falta el coixí familiar. A més, quasi totes elles se senten adscrites a un col·lectiu històric i agermanades per la llengua i la pàtria, identificada en el paisatge mallorquí i en els mites del nacionalisme pancatalanista, un sentir col·lectiu que les fa fortes.

D'altra banda, són molt sensibles als sentiments de pèrdua i absència, i molts dels seus versos ens endinsen en vivències de trencament familiar, la pèrdua d'un fill, l'allunyament de la parella, tractades des d'una perspectiva maternalista, i ens permeten apropar-nos, de manera subjectiva, a fenòmens socials com la mortalitat infantil, l'emigració i la injustícia del sistema de reclutament militar.

El pacient treball de les autores ha permès satisfer el seu objectiu de reivindicar la coneixença de la seva obra i les seves trajectòries. Ara ens toca als lectors començar a fer-los una mica de cas.

CÈLIA CAÑELLAS JULIÀ

FIGUERES, Josep M. (2007). *Entrevista a la guerra. 100 converses: De Lluís Companys a Pau Casals*. Barcelona: L'Esfera dels Llibres.

Mai els estudiosos de la Guerra Civil de 1936-1939 no podran agrair prou a Josep M. Figueres l'impressio-

nant material documental que, amb la publicació d'aquest llibre, els ha posat a la seva disposició. A través d'un treball de recerca que podem considerar exhaustiu, acomplert en hemeroteques i arxius de Catalunya, Europa i Amèrica, Figueres ha aconseguit aplegar les opinions emeses per rellevants personalitats de la vida política i cultural de Catalunya sobre nombrosos aspectes de la Guerra Civil.

Després d'un estudi introductori sobre guerra i periodisme, en el qual Figueres explica l'abast del seu treball de recerca, reproduïx les entrevistes que diversos mitjans de comunicació varen fer als personatges esmentats.

El llibre està dividit en dues parts: a la primera, *Política i societat en guerra*, s'hi inclouen opinions i textos de Lluís Companys, Josep Tarradellas, Joan Casanovas, Carles Pi i Sunyer, Hilari Salvadó, Frederica Montseny, Joan Peiró, Diego Abad de Santillán, Joan Comorera i Andreu Nin; la segona part porta per títol *Cultura i comunicació*. S'hi aplega un material hemerogràfic de gran interès provinent d'entrevistes fetes aquells anys a personatges de tan relleu com ho varen ser Pere Bosch i Gimpera, Jaume Miravittles, Lluís Nicolau d'Olwer i Pau Casals.

Quan ha calgut, tots els textos s'han traduït al català a partir dels originals en castellà, francès o rus, bé

que la immensa majoria provenen de publicacions catalanes. Cada personatge porta una àmplia nota biogràfica d'introducció que permet situarlo en el moment històric en què varen tenir lloc les entrevistes.

El contingut d'aquestes és divers. Hi són abordats tots els problemes propis d'un país en guerra: militars, de relacions internacionals, de proveïments, sobre les indústries de guerra, ideològics, d'estratègia política, del paper de diversos grups i estaments socials o de les institucions i governs de Catalunya i Espanya. També de com veuen, els entrevistats, en cada moment, el futur de la guerra.

La coneguda problemàtica derivada de com fer compatible la revolució social amb guanyar la guerra és un dels temes recurrents en moltes entrevistes. Com és natural, les respostes presenten, també, matisos interessants per a l'historiador.

Un altre tema, vell, podríem dir —de segles—, es planteja sovint als entrevistats: el de la relació entre Catalunya i Espanya, que, àdhuc en unes circumstàncies favorables a la màxima unitat d'acció en front d'un enemic comú, varen ser conflictives gairebé de manera permanent.

El llibre s'inscriu en un treball de llarg abast que Figueres realitza des de temps: el de recuperar ja sigui la memòria oral de persones que varen viure determinats episodis histò-

rics de primer ordre, ja sigui els testimonis escrits sobre aquests grans moments de la història del país. Del primer aspecte n'és testimoni la seva obra *Veus de l'exili: 20 testimonis de la diàspora catalana* (Barcelona: Cossetània, 2007), en la qual Figueres va entrevistar persones que havien patit el drama de l'exili després de la desfeta de 1939 en la seva carn.

Del segon aspecte, Josep M. Figueres ens ha ofert un excepcional recull de textos que tenen per objecte explicar com es va viure a Madrid la tràgica Guerra Civil espanyola: *Madrid en guerra. Crònica de la batalla de Madrid, 1936-1939*. Edición y textos introductorios a cargo de Josep Maria Figueres (Barcelona: Destino, 2004).

Amb aquesta constant, i sovint callada tasca, el professor Josep M. Figueres aconsegueix un servei de gran utilitat a aquells que, des de punts de vista o temàtiques diverses, estudien alguns dels grans temes de la història contemporània catalana i espanyola tractats en els seus llibres. Ni que sigui només per això, Josep M. Figueres és mereixedor d'un gran reconeixement, el que jo, amb tota modèstia, li faig des de les planes del *Butlletí de la Societat d'Estudis Històrics*, entitat filial de l'Institut d'Estudis Catalans, i en la junta directiva de la qual, Figueres aconsegueix, també, una tasca generosa i brillant.